

דעה ברורה

בירור כל סעיף בשלחן ערוך הלכה למעשה
בשפה ברורה וקלה עם אלפי הוספות

שולחן ערוך הרב - חושן משפט

דיני מציאה ופקדון סעיפים א - י

חדש

לבקשת הציבור לכמה שבועות אנו עוברים לחושן משפט
בעמודים האחרונים פסקי הלכות למעשה

ליקט וערך: אשר הורוביץ

לעילוי נשמת מורי חמי הרה"ח ר' שלמה בן הר"ר דוד הכהן דוידוביץ ז"ל כ"ה סיון תשע"ג.

שלחן ערוך הרב חושן משפט

ב

שולחן ערוך הרב - חושן משפט - דיני מציאה ופקדון וכו' מ' סעיפים

א. (א)הרואה אבידת ישראל ונתעלם ממנה עובר בלא תעשה שנאמר (דברים כב, א) לא תראה את שור אחיך או את שיו נדחים והתעלמת מהם, וביטל מצות עשה שנאמר (שם) השב תשיבם לאחיך.

לקח את האבדה לעצמו ביטל מצות עשה ועובר בשני לאוין על (ב)לא תגזול ועל לא תוכל להתעלם.

חזר בה והשיבה לבעליה תיקן (א)את הכל כמו המשיב את הגזלה כי לאו של לא תראה וגו' (ד)הוא ניתק לעשה של השב תשיבם כמו שלא ש[ל] לא תגזול הוא ניתק לעשה של והשיב את הגזלה.

(ה)במה דברים אמורים כשהשיבה קודם שנתייאשו הבעלים ממנה, אבל אם נתייאשו הבעלים ממנה אחר שנטלה זה הרי זה מעוות לא יוכל לתקן לא (ו)העשה ולא (ז)הלאוין לפי שהשבתו אותה מתנה הוא שנותן לבעלים משלו, כי כבר קנאה ביאוש בעלים.

ואינו דומה לשאר מוצא אבדה לפני יאוש שחייב להחזירה אפילו אחר יאוש כמו שיתבאר (בסעיפים ב-ג) לפי שכיון שהגביה על דעת להחזירה לבעליה ולא ליטלה

~~~ דעה ברורה ~~~

(א)הרואה אבידת ישראל. בין איש ובין אשה (קידושין לד.) ואפילו רק ראה את האבידה לא הגביה אותה עובר על העשה של השב תשיבם (וכן דעת הט"ז סימן רנט סק"א). ומסתימת הפוסקים משמע שאפילו רואה ממרחק רב מתחייב בהשבה. ולדעת הב"ח חיובו רק אם רואה ממרחק של רס"ו אמה ו 2/3 האמה (128 מטר לגר"ח נאה). ויש אומרים שדוקא אם הגביה ובאה לידו אז עובר משום השב תשיבם, אבל אם רק ראה אותה אינו עובר כי אם בלאו דלא תוכל להתעלם (סמ"ע שם סק"א).

(ב)על לא תגזול. כשיש בה לכל הפחות שוה פרוטה שיש בה חובת השבת גזילה.

(ג)את הכל. אפילו את הלאו של לא תוכל להתעלם.

(ד)הוא ניתק לעשה של השב תשיבם. שכוונת התורה שאם עבר על הלאו של לא תוכל להתעלם יכול להינצל על ידי השבת האבידה (רש"י חולין קמא ד"ה אין לוקין).

(ה)במה דברים אמורים. שיכול לתקן הכל ויחשב שלא עבר על איסורי לאו ועשה. (ו)העשה. של השב תשיבם.

(ז)הלאוין. של לא תגזול ולא תוכל להתעלם.

ג שלחן ערוך הרב חושן משפט

לעצמו (ח)הרי זו נעשית פקדון בידו, וברשות בעליה עומדת, לפיכך אין היאוש מוציאה מרשות בעלים, שהיאוש אינו כהפקר גמור, מה שאין כן זה שנטלה לעצמו ולא נעשית פקדון בידו אינה אצלו כעומדת ברשות בעליה אלא כמונחת על גבי קרקע עולם של הפקר (ט)שהיאוש מוציאה מרשות בעליה וכל המחזיק בה זכה בה, לכן גם זה שהוא מוחזק בה ועומד זכה בה ואינו צריך להחזירה.

ורבים חולקים ואומרים שחייב להחזירה, שכיון שבאה לידו באיסור אין יאוש מועיל בו, כמו שאינו מועיל בגזל מטעם זה, ובחזירתה מקיים מצות עשה של השב תשיבם, ומצות עשה של והשיב את הגזלה, ומתקן הלאו של לא תגזול, אבל הלאו של לא תוכל להתעלם הוא מעוות לא יוכל לתקן. (י)והלכה כרבים ובפרט להחמיר בשל תורה:

ב. וכל זה בדיעבד, אבל לכתחלה לדברי הכל אסור מן התורה להתכוין לזכות בה לעצמו (יא)קודם שנתייאשו הבעלים, אפילו אם הוא דבר שאין בו סימן שבודאי מתייאשים ממנו הבעלים כשנודע להם, (יב)רק שעכשיו עדיין לא נודע להם כלל

~~~ דעה ברורה ~~~

(ח) הרי זו נעשית פקדון בידו. והוא כשומר של בעלי האבידה וידו כיד הבעלים, ולכן לא יועיל יאוש להוציאה מרשות הבעלים, כי יאוש אינו מועיל באבידה רק כשיצאה מרשות הבעלים (רמב"ן, אמרי יעקב סק"ז)

(ט) שהיאוש מוציאה מרשות בעליה. ואינו דומה לגזלה שחייב להחזירה גם לאחר יאוש, כי שם באיסור באה לידו אבל באבידה בהיתר באה לידו, שנטלה בהיתר אלא שדעתו לא היתה יפה בזה שלא חשב להחזירה (קצות החושן סימן קסג סק"א).

(י) והלכה כרבים. וכן הוא הסכמת הפוסקים (מחבר בסימן רנט סעיף א ובסמ"ע סק"ב וש"ך סק"א). (יא) קודם שנתייאשו הבעלים. שעדיין לא אמרו וי לחסרון כיס. ולאחר שנתייאשו אפילו יש בו סימן הרי הוא של מוצאו, וכן המוצא דבר שמוכיח בו שיש זמן רב שנאבד מבעליו מן הסתם נתייאשו הבעלים, כשמצאו במקום שאינו משתמר (שו"ע סימן רסב סעיף ה וסמ"ע סק"ב).

(יב) רק שעכשיו עדיין לא נודע להם. ובלשון הגמרא נקרא יאוש שלא מדעת, שההלכה היא שאינו יאוש (שם סעיף ג).

שלחן ערוך הרב חושן משפט

שנפל מהם, (יג) הרי זה צריך ליטלו על דעת להחזירו למי שיתברר שהוא בעליו על פי עדים.

ואף אם נטלו סתם כל שלא נתכוין לגזולו לזכות בו לעצמו הרי זה נעשה פקדון אצלו (יד) לדברי הכל, ועומד ברשות בעליו, (טו) ואינו יוצא שוב מרשותם ביאוש שמתייאשים אחר כך כשנודע להם, לכך צריך להחזירו להם כשיתברר שהוא שלהם על פי עדים שראו שנפל מאיש זה.

אבל כל זמן שלא נתברר ולא נודע של מי היא זו האבדה (טז) הרי היא של מוצאה, ורשאי להשתמש בה ולמוכרה עד שיתברר של מי היא, ויחזיר לו בשלימות כמות שמצאה.

ויש אומרים שאסור (יז) לו להשתמש בה ולא למכרה שהרי ברשות בעליה היא עומדת עד שיבוא אליהו אם אי אפשר לברר הדבר קודם ביאתו על פי עדים,

~~~ דעה ברורה ~~~

(יג) הרי זה צריך ליטלו. אפילו שאין בו סימן, כדי להחזירו לבעליו אם יבואו עדיים (וכן הוא בשו"ת אגרות משה ח"ב סימן מה אות ד) ויש מי שאומר שדבר שאין בו סימן אין חיוב להגביה (חידושי רעק"א ב"מ כא: ד"ה אמנם).

(יד) לדברי הכל. גם לדעה הראשונה שבסעיף א, הסוברת שאם נתכוין ליטלו לעצמו ואחר כך התייאשו הבעלים זכה בה, מכל מקום כשלא נתכוין לגזולו ונטלו סתם הרי הוא עומד ברשות בעליו, ולא מועיל יאוש (אמרי יעקב סק"ד).

(טו) ואינו יוצא שוב מרשותם ביאוש שמתייאשים אחר כך כשנודע להם. ויש מי שנסתפק במי שלקח אנשים במכונת שלו ואינו יודע מי הם, ושכחו במכונת חפץ שאין בו סימן, ובעל הרכב לא הבחין בזה עד למחרת בזמן שודאי כבר התייאשו, האם נחשב כבא לידו באיסור כיון שלא הגביהו רק נמצא ברשותו (אמרי יעקב ליקטים סק"ד) ונראה שהיום כיון שהדרך לפרסם את האבידה בעיתון אם כן יש לחוש שעדיין לא נתייאשו בעליו.

(טז) הרי היא של מוצאו. וכן כתב המחבר (סימן רס סעיף ט) וכדי שלא יקשה איך זכה בו והרי באיסור בא לידו. פירש הסמ"ע (סקמ"ב) שמדובר דוקא אם בשעה שמוצאו היה דעתו להחזירו לבעליו, אלא שטעה ולא ידע שלא יהיה בידו להחזירו כיון שאין בו סימן, ולכן יחזיקנו המוצאו לעצמו. אבל לדעת הש"ך (שם סקכ"ו) גם באופן זה נחשב שבאיסור בא לידו, ולכן פירש כי כיון שאינו יודע למי להחזיר על כן יכול לעשות בו מה שרוצה, ומה שאמרו יאוש שלא מדעת אינו יאוש זה רק כשנתברר של מי הוא. ומה שאמרנו שיכול להשתמש בו היינו דוקא אחר היאוש אבל אם לא נתייאשו ממנה הבעלים אז אפילו שלא נתברר של מי הוא אסור להשתמש בו (ערך שי).

ה שלחן ערוך הרב חושן משפט

ובלא עדים לא יתן לשום אדם שיאמר שלי היא כי שמא יבואו אחר כך בעליה ויביאו עדים. (יח)ודבריהם עיקר להחמיר בשל תורה וגם המה הרבים: ג. וכל זה בדבר שאין בו סימן, אבל בדבר שיש בו סימן (יט)לדברי הכל (כ)אסור להשתמש בו או למכרו עד שיבא בעליו ויתן סימניו ויטלנו, אפילו אם הוא בענין שבודאי יתיימשו בעליו ממנו כשיודע להם שנפל להם, כגון שמצאו במקום שרוב העוברים הם נכרים רק (כא)שהוא יודע שנפל מישראל שבשעה שבאה האבדה ליד המוצא עדיין לא נתיימשו הבעלים ממנה מפני שלא ידעו מנפילתה הרי זו באה לידו באיסור ושוב אין יאוש מועיל בה, ולעולם היא ברשות בעליה כמו שנתבאר (כב)למעלה. לפיכך חייב הוא להכריז ולהודיע כדי שיבא בעליה ויתן סימן ויטלנה אף אם כבר נתיימש ממנה:

~~~ דעה ברורה ~~~

(יז) לו להשתמש בה. וכן פסק הרמ"א (רס סעיף י) אלא שרבינו הוסיף המילה 'לו' ומשמע שרק למוצאה אסור להשתמש בה, אבל לאחר מותר. ובלשון הרמ"א (סימן רס סעיף י) לא כתוב המילה 'לו' ומשמע שלכל אדם אסור להשתמש בה. (יח)ודבריהם עיקר להחמיר. ועל כן יהא מונח עד שיבוא אליהו. (יט) לדברי הכל אסור להשתמש בו. וגם לדעה הראשונה בסעיף ב שיעשה בו מה שירצה, היינו דוקא כשאין יודע למי יחזיר, מה שאין כן כאן. (כ) אסור להשתמש בה או למכרו. ואם מצא תפילין יכול להעריך כמה הם שווים ומיד יכול להניחם עליו אם ירצה, כיון שדבר מצוי הוא לקנות תפילין בכל שעה (ש"ע רסז סעיף כא) ודאי בעליהם לא יקפידו על זה (סמ"ע שם) ונחלקו הפוסקים מתי נוהג הלכה זו, יש מי שאומר שהלכה זו נאמרה רק בזמניהם, אבל בזמנינו שמקפידים על סופר מיוחד ועושי הבתים יש להחמיר (ש"ת מנחת אלעזר ח"ד סימן ט) ויש מי שאומר שגם על זמנינו נאמרה הלכה זו, שהרי גם בזמן הש"ס כנראה היו שהקפידו על סופר יותר מיוחד ועם כל זאת התירו למוצאו לשום דמיהם ולהניחם (אמרי יעקב שער הציון סק"ט). והלכה זו נאמרה לא רק לגבי דבר מצוה כתפילין אלא כל חפץ שמצוי לקנות כתפילין מותר לשום דמיו ולהשתמש בו (פשוטות הש"ע). ולפי זה בזמנינו שרוב האבידות הם בגדר חפצים שמצוין לקנותם בכל שעה, אם הכריז כדין ולא באו בעליו יכול להשתמש בו שהרי אין הבעלים מקפידים, ובתנאי שירשום את האבידה עם כל סימניה ושויתו בפנקס ויניחו במקום שמור כדי שאם יבואו בעליהן יוכל לשלם להם וכן יש לעשות בכל מקום שאמרו יהא מונח עד שיבוא אליהו (כן הוא בש"ת אגרות משה ח"מ ח"ב סימן מה אות ד). ויש להדפיס את האבידה בעיתון (ש"ת חתם סופר סימן קכב). (כא) שהוא יודע שנפל מישראל. בודאות, ואפילו בא ישראל ונתן בה סימן (ש"ע סימן רנט סעיף ג), כיון שודאי נתיימשו. (כב) למעלה. סעיף א לדעה בשניה, כיון שבא לידו באיסור.

שלחן ערוך הרב חושן משפט

ו

ד. (כג) ואפילו ברור לו שכשיודע לבעליו שהוא נטלה אזי ישמחו ויגילו מפני אהבתם אותו (כד) אסור לו ליהנות בה בלא דעת הבעלים.

לפיכך הנכנס לפרדס או לגינת חבירו אסור לו ללקוט פירות (כה) שלא מדעת הבעלים אף על פי שבעל הפרדס והגינה הוא אוהבו וריעו אשר כנפשו ובודאי ישמח ויגיל כשיודע לו שנהנה זה מפירותיו מכל מקום כיון שעכשיו אינו יודע מזה הרי הוא נהנה (כו) באיסור, וכן כל כיוצא בזה, וצריך להזהיר לרבים שנכשלין בזה מחמת חסרון ידיעה:

ה. ומכל מקום מותר (כז) לבן ביתו של אדם ליתן פרוסה לעני או לבנו של אוהבו של בעל הבית שלא מדעתו לפי שכך נהגו בעלי בתים (כח) ומתחלה נתרצה בעל הבית בכך כשהכניס פת זו לתוך ביתו, ואין זה נקרא שלא מדעת הבעלים כלל כיון שכך נהגו והבעלים יודעים מזה המנהג.

~~~ דעה ברורה ~~~

(כג) ואפילו ברור לו וכו'. בסעיף זה עובר לדין קודם שנתייאשו הבעלים, כשיודע מי הם הבעלים.

(כד) אסור לו ליהנות בה. הנאה של כלוי, אבל הנאת השתמשות מותרת אם יודע שהבעלים אינם מקפידים על זה (אמרי יעקב סק"ט).

(כה) שלא מדעת הבעלים. והלוקחים מהאריס שלא בידיעת בעל הגן [וכן בכל חנות שלוקח מהפועלים שלא בידיעת הבעלים], יש אומרים שנחשב שהבעלים יודעים שכן דרך האריס לתת קצת ומוחלים ואין בזה משום גזל (ביאור הלכה סימן תרמט סעיף א ד"ה אלא בשם הפרמ"ג) וכל זה בדברים שאינם חשובים אבל בדברים חשובים אולי יש בזה משום גזל (עיין שם בביאור הלכה שלדעת הפרמ"ג מותר בכל עניין, אולם הביא שם מהביכורי יעקב שפקפק בזה מאוד כיון שידוע שבסתמא אינו מוחל, דלובים והדסים הם דברים חשובים במדינותינו ואינם נמצאים אלא בגנות השרים וכו' עיין שם, אם כן משמע שבדברים שאינם חשובים לכל הדעות יש להתיר ובדבר חשוב יש להסתפק).

(כו) באיסור. כי נחשב כאוש שלא מדעת שאינו יאוש. אבל לדעת הש"ך (סימן שנה סק"א) אם יודע שחבירו יתרצה מותר לאכול מהפירות. אכן הרב כאן בקונטרס אחרון דחה דבריו. ומכל מקום בדבר שנהגו כן והבעלים יודעים מזה המנהג מותר לכל הדעות, וכפי שיבואר בסעיף ה.

(כז) בן ביתו. היינו בנו האוכל אצל אביו ועבדו (שו"ע י"ד סימן רמח סעיף ו ובדעה ברורה שם).

(כח) ומתחילה נתרצה. ולא צריך לטעם שהובא בסעיף ד שכשיודע לבעל הבית שנתן יהיה מרוצה.

ז שלחן ערוך הרב חושן משפט

ומטעם זה מותר לקבל (כט) צדקה מן הנשים (ל) דבר (לא) מועט שלא מדעת בעליהן כמו שיתבאר (לב) בהלכות גזלה הואיל ודרכן בכך ויודעים בעליהן (לג) שדרכן בכך (וכן בפרדס אם הוא רגיל בו לאכול מפירותיו מדעת הבעלים מותר) וכן כל כיוצא בזה:

ו. לפיכך המוצא תאנים בדרך תחת אילן התאנה שהוא נוטה על הדרך מותר לאכלן אף על פי שהבעלים אינם יודעים עדיין מנפילת תאנים אלו לפי שכיון שדרכן של תאנים ליפול מן האילן נתייאשו הבעלים מן הנופלים בדרך (לד) בתחלת

~~~ דעה ברורה ~~~

(כט) צדקה. כי גם הנשים חייבות במצות צדקה אלא שבאשה נשואה הממון של בעלה (מנחת חינוך מצוה תעט) וכשהוא נותן הוא מקיים המצוה גם בעבורה.

(ל) דבר מועט. אבל לא דבר גדול, ודבר מועט וגדול נחשב לפי עשירות של הבעל (ש"ע י"ד סימן רמח סעיף ד) ואפילו נותנת חלקה לעניים להתפלל עבורה ולעשות לה פדיון גם כן אינו נכון, כי אין זה בכלל רפואה, רק אם היו כל בני משפחתה נוהגים כן אפשר שמחויב גם הבעל לעשות לה כן וכופין אותו על כך (פתחי תשובה י"ד סימן רמח סק"ג בשם הנודע ביהודה תנינא ח"י"ד סי' קנח). ואם פסקו צדקה לצורך כפרה מקבלים ממנה אפילו דבר גדול כפי אשר פסקו (אור החיים פ' תרומה והביאו ברוח חיים ח"א י"ד סימן רמח סק"ו). ודווקא בצדקה לוקחים ממנה דבר מועט וסומכים שאין דרך הבעל להקפיד אבל דבר אחר כמו מתנה אסור לקחת ממנה אפילו דבר מועט עד שיודעים שהבעל אינו מקפיד (פתחי תשובה שם סק"ד בשם משכנות יעקב סי' יב, וסי' נז).

(לא) מועט. ואם נותנת סכום גדול ואומרת שזה בשליחות הבעל ומדעתו נאמנת (ש"ת נודע ביהודה קמא סימן עב ופתחי תשובה סימן רמח סק"ג)

(לב) בהלכות גזלה. סעיף כד.

(לג) שדרכן בכך. ואם הבעל מוחה אפילו כל שהוא אסור לקבל מהם (ש"ע שם) ובזמן הזה מקבלים ממנה אפילו דבר מרובה כי רגילות שהיא נושאת ונותנת בבית, וכאילו מינה אותה בעלה כשליח ליתן צדקה בעבורו (בית שמואל באה"ע סי' צא סק"ג, ויד אברהם ב"ד סימן קמח, וערוך השולחן י"ד סימן רמח, באשה הנושאת ונותנת בתוך הבית ובעלה סומך עליה). ויש מחמירים (ש"ת יהודה יעלה חאה"ע סי' מג, וש"ת חיים שאל סי' סט, וש"ת מהרש"ם ח"א סי' מה, ועיין שו"ת שבט הלוי ח"ב סי' קיח שאין ראייה שסתם נשים בזמן הזה דינם כנושאות ונותנות בתוך הבית). וכשהאשה מפרנסת את בעלה ואין בעלה זן אותה כלל, מותרת לעשות בכסף כרצונה (ערוך השולחן שם סעיף יב) ויש חולק (כמבואר לעיל בש"ת יהודה יעלה) וכל מה שדרך העולם לעשות או כפי שהיא ראויה לתת אין הבעל יכול למחות (ש"ת מהרש"ם ח"א סי' מה שכל מה שדרך נשים לעשות. וש"ת רב פעלים ח"ב אה"ע סי' לב שמה שהיא ראויה אפילו מוחה). ולמעשה מחמת רוב הספיקות מה נחשב נושאת ונותנת ומה דינה נראה שיש לחוש ולהחמיר לקחת מהנשים דבר גדול בלא רשות בעלה.

(לד) בתחלת גמר גידולן. אבל אם נמצא לפני זמן זה שאז אין דרכם ליפול ואין דרך להתייאש מהם אסור לקחתם כי זה נחשב יאוש שלא מדעת.

שלחן ערוך הרב חושן משפט

גמר גידולן, אפילו אם רוב העוברים שם הם ישראל, מפני שהתאנה נמאסת
בנפילתה ואינה חשובה בעיני בעליה לטרוח לחפש אחריה.
אבל בזיתים וחרובים וכיוצא בהם שאין נמאסים בנפילתם אסור אם רוב העוברים
שם ישראל.

ותמרים דינם כתאנים שהבעלים מתייאשין מהם אפילו ברוב ישראל מפני
שהבהמות והחיות אוכלים אותם מחמת מתיקותם.

במה דברים אמורים בסתם אבל אם גילה בעל הבית דעתו שאינו מתייאש מהם
כגון שתיקן מקום שיפלו בו תמרים הנופלים ברוח ואין צריך לומר אם הקיף את
הדקלים בגדר שלא יבאו שמה בהמות וחיות הרי גם הנופלים חוץ לגדר אסורים,
הואיל ועכשיו עדיין אינו יודע שנפלו אלו התמרים חוץ לגדר אף על פי שכשיודע
לו יתייאש מהם:

ז. וכן אם הבעלים הם יתומים אסורים התמרים אפילו בסתם שהקטנים אין יאושם
(לה) ומחילתם כלום, אף על פי שבודאי יתייאשו וימחלו גם כשיגדלו
(ומכל מקום אם נתן הקטן מתנה מרצונו מתנתו מתנה מתקנת חכמים כדי שישאו
ויתנו עמו הבריות):

ח. (לו) ואפילו המוצא דבר שהוא ספק אם הבעלים יודעים מנפילתו חייב להכריז אם
יש בו סימן אפילו מצאו במקום (לז) רוב נכרים.

ואם אין בו סימן יניח (לח) עד שיבא אליהו או עד שיתברר בעדים של מי הוא
ויחזירנו לו אף על פי שכבר נתייאש ממנו הואיל והוא ספק שמא בא לידו באיסור
ושוב אין יאוש מועיל בו (לט) וספק של תורה להחמיר.

~~~ דעה ברורה ~~~

(לה) ומחילתם. והפקירם כלום (האלף לך שלמה חו"מ סימן יט). וכן באבידה שאין בה סימן שאם
נודע לו על ידי עדיים שהיא של היתום חייב להחזיר, כי יאוש בקטנים נחשב יאוש
שלא מדעת ואינו יאוש (נתיבות המשפט סימן רס סק"א) ובדבר שהוא אבוד מכל אדם שלדעת
כמה פוסקים אינו מדין יאוש, אולי אף בשל קטן זכה בה המוצא (פתחי חושן פ"ב סק"ו).
(לו) ואפילו וכו'. כאן חזר הרב לדין שבסעיפים ב-ג כשהגביה את המציאה קודם
שהתייאשו הבעלים.

(לז) רוב נכרים. ואם כן ודאי כשיודע לו הוא יתייאש מזה, שהנכרים ודאי לא יחזירוהו,
מכל מקום כיון שאולי בשעה שמצאן לא ידעו מהן הבעלים, אם כן נחשב יאוש שלא
מדעת שאינו יאוש (אמרי יעקב סק"ל).

ומכל מקום המוצא מעות מפוזרות בלא כיס הרי הן שלו, אפילו מצאן במקום רוב ישראל, לפי (מ) שאדם רגיל למשמש במעותיו בכל שעה, (מא) ומסתמא כבר נודע לו שנפלו ממנו ונתייאש מהם, הואיל ואין בהם סימן, שאין סימן במטבע לפי שהרבה טבועים במטבע אחת.

ואפילו אם שמו כתוב עליה חוששין שמא כתב שמו על כמה מטבעות וזו שנמצאה אינה זו שנאבדה לו אלא אחרת היא שכתב עליה גם כן שמו והוציאה בהוצאה ונפלה מזה שנתנה לו שכל מטבע ניתן להוצאה.

~~~ דעה ברורה ~~~

(לח) עד שיבוא אליהו. וכך ינהג בכל מקום שנפסק הדין יהא מונח עד שיבוא אליהו: א. אם המציאה היא חפץ שמצוי לקנות כמותה, וכן כל חפץ שאין הבעלים מקפידים דוקא בשלהם (ש"ת חתם סופר סוף תשובה קכב), או דבר מאכל שמתקלקל (טור סימן רסז ועיין ש"ך שם סקט"ז), יש להכריז כדין, ואם לא באו בעליו יכול להשתמש בו, ובתנאי שירשום את האבידה עם כל סימניה וכמה כסף היא שוה בפנקס (ובדבר ידוע יכול לשום לבד ובדבר שאינו ידוע ערכו ישום בפני שלשה אנשים שיודעים, כמבואר בש"ת אגרות משה ח"מ ח"ב סימן מה. ועיין עוד בסמ"ע סימן רסז סקל"ו שלדעתו תמיד יש לשום בפני בית דין) ויניחו במקום שמור כדי שאם יבואו בעליהן יוכל לשלם להם וכן יש לעשות (כן הוא בש"ת אגרות משה ח"מ ח"ב סימן מה אות ד). ויש להדפיס את האבידה בעיתון (ש"ת חתם סופר סימן קכב) ולאחר כן מותר לו להשתמש באבידה.

ב. אם האבידה נראה שהיא חפץ שהבעלים ירצו דוקא בה ולא יחליפו אותה בממון, כמו דברים בעלי ערך אישי וספרים נדירים או עתיקים ישמרו עד שיבוא אליהו ואסור לו להשתמש בו ולמוכרו עד שיבואו בעליו ויתנו בו סימן (כמו שביאר הרב בסעיף ב). **(לט) וספק של תורה להחמיר.** ומשמע שאפילו אם האובד לא טוען ברי גם כן מחויב להחזיר מטעם ספק תורה לחומרא.

(מ) שאדם רגיל למשמש במעותיו בכל שעה. ולכן אפילו אינו ידוע האם כבר נתייאש מהם, אנו אומרים שמן הסתם כבר נתייאש מהם (ש"ע רסב סעיף ו). אבל מי שראה שנפל מחבירו דינר חייב להשיבו. וכתב הס"ז (רסב סעיף ו) שכל מה שאמרנו שבמעות עשוי אדם למשמש בכיסו בכל שעה היינו דוקא אם נאבדו לו כל מעותיו, שאז הוא מרגיש בזה, ומתייאש מיד, אבל אם היה לו הרבה מעות ונאבד לו אחת מהן אינו מרגיש מיד עד שימנה המעות. וצריך עיון לדינא.

(מא) ומסתמא כבר נודע לו. ולפי זה יש מי שכתב שכן הדין במוצא שעון יד מן הסתם בעליו מיד הרגיש שנפל לו ונתייאש, חוץ מאם מצא בדרך הינוח שאז ודאי אינו מתייאש מיד (פתחי חושן פ"ב סקכ"ג) אבל נראה שרק מכסף אנשים מתייאשים שהרי אין על זה סימן כלל, מה שאין כן בשעון אפילו שנודע לו מיד מכל מקום אינו מתייאש וכותב מודעות של השבת אבידה. וכשמצא פלאפון אפילו שסביר להניח שמיד אחר שנפל הרגישו בזה בעליו, מכל מקום אינם מתייאשים, כי מקווים שימצאו אותם לפי אנשי הקשר.

שלחן ערוך הרב חושן משפט

אבל מטבע שנסדק אף על פי שיוצא בהוצאה הרי זה סימן שאין לחוש כלל שמא נסדקה לו מטבע אחרת לפיכך חייב הוא להכריז.
וכן אם מצא מעות בכיס חייב להכריז שהכיס הוא דבר שיש בו סימן.
ואפילו מצא המעות מפוזרות לפני הכיס אם מראים הדברים שמהכיס נפלו חייב להכריז, ויחזיר למי שיתן סימן בכיס.
וכן אם מצא צבור מעות שניכר הדבר שהונחו שם דרך הינוח לפי שעה ונשכחו הרי יש (מב) סימן במנינם או במקומם.
מה שאין כן כשהם מפוזרים שניכר הדבר שנפלו דרך נפילה אין סימן במקומם שהאובד אינו יודע לכוין באיזה מקום ממש נפלו ממנו, וגם על סימן מנינם אין דעתו סומכת מלהתייאש מהם כי שמא נחסר מנינם שנפלו אחת הנה ואחת הנה:
ט. וכן כל שהוא (מג) דבר חשוב כמעות ואדם רגיל למשמש בו כל שעה. וכן כל (מד) דבר כבד שנושאו על כתיפו או בתוך חיקו שמן הסתם הוא מרגיש סמוך לנפילתו שהיקל ממשאו, הרי הם שלו אם ניכר הדבר שלא הונחו שם בדרך הנחה אלא בדרך נפילה, שאז אין סימן במקומם ולא במנינם.
וכגון שאין סימן בגופן וגם אין ראוי ליתן סימן (מה) בקשריהם שהם קשורים בהם כגון שקשורים כדרך שכל העולם קושרים אותם ואין שום שינוי, וגם אין ראוי ליתן סימן (מו) במדתם ולא במשקלם (מז) מפני שאין דרכם בכך כלל וגם האובד אינו יודעו ולכך מתייאש מהם.

~~~ דעה ברורה ~~~

(מב) סימן במנינם או במקומם. שהם סימנים מובהקים (כמבואר בהמשך סעיף כא).
(מג) דבר חשוב כמעות. כמו לשונות של ארגמן וככרות של נחתום ועיגולי דבילה ומחרוזות של דגים, שאין בהם סימן לא במנינם ולא בקשרים (שר"ע רסב סעיף ו) ומשמע שכן הדין בכל דבר מאכל שאין בו סימן. וכן טבעת (בן איש חי שנה א' פ' כי תבוא אות ד) ובכלל זה מוצץ ובקבוק של תינוק שמחמת חשיבותם מיד מרגישים בהם.
(מד) דבר כבד. ולכן גיזי צמר ואניצי פשתן הרי אלו שלו, אם הוא דבר שדרכו לשאתו על כתיפו, אבל אם הדרך לקחתו בעגלה או במכונית אם כן אינו יודע מנפילתו ונחשב יאוש שלא מדעת (סמ"ע רסב סקט"ו).
(מה) בקשריהם. שגם זה נחשב סימן.
(מו) במדתם ולא במשקלם. שגם הם יכולים לשמש כסימנים מובהקים.
(מז) מפני שאין דרכם בכך כלל. פירוש: שאם הדרך לארוז חבילות בגדלים ומשקלים שונים כמו קילו או שתיים וכו' אז שייך לומר שהמשקל יהיה סימן, אבל אם אין דרכם

שלחן ערוך הרב חושן משפט יא

ומכל מקום אם הוא דבר שיש בו טביעות עין לבעליו, כגון כלי שבעליו יכולין להכירו בטביעות עין אף על פי שאין בו סימן מפני שיש הרבה כלים דומין לו בצורתו הרי זה חייב להכריז אם מצאו (מח) במקום שתלמידי חכמים מצויים כגון בבית המדרש כי סתם תלמיד חכם אינו משנה בדבורו כי אם בדברים (מט) שמותר לשנות כמו שנתבאר באו"ח (נ) סי' קנ"ו וכשיכירנו התלמיד חכם בטביעות עין ויאמר שלי הוא בודאי לא ידבר כזב (נא) ויתננו לו.

ויש להסתפק בזמן הזה אם יש לתלמיד חכם (נב) חזקה זו. אבל המוצא מעות מפוזרות בבית המדרש הרי הם שלו שאין במטבע טביעות עין. (נג) ואין צריך לומר אם מצא (נד) בבית הכנסת. ואין צריך ליתן לצדקה (נה) כמו שכתבתי באו"ח סי' קנ"ד:

~~~ דעה ברורה ~~~

בכך כלל וכל אחד אורז לפי מה שיוצא לו, אם כן אין המשקל נחשב כסימן (אמרי יעקב סקל"ט).

(מח) במקום שתלמידי חכמים מצויים. שאז לא נתיאשו ממנה הבעלים, שהוא סובר שהמוצא חושב שמתלמיד חכם שנמצא במקום הזה נפל ונוטל ומכריז (סמ"ע סקמ"ב).
(מט) שמותר לשנות. כמו במסכתא, ובפוריא ובאושפזיא. או מפני השלום.
(נ) סימן קנ"ו. סעיף ב.

(נא) ויתננו לו. וכל זה בכלי ישן שבו שייך לומר שמכירו בטביעת עין אבל כלי חדש אפילו לתלמיד חכם אין עליו טביעת עין, כיון שעדיין לא הורגל בו (רסב סעיף כא).
(נב) חזקה זו. וכן כתב הסמ"ע, אבל כמה אחרונים הסכימו שלעניין זה יש תלמיד חכם גם בזמן הזה, כי אין כאן הוצאת ממון מאדם, שהרי ודאי אינה של מוצאו, ואם כן למה נפסיד את התלמיד חכם המכירו בטביעת עין בחינם (ט"ז רסב סעיף כא, רעק"א בשם גן המלך, ועוד).

(נג) ואין צריך לומר אם מצא בבית הכנסת. ששם מצויים המוני עם שאינם תלמידי חכמים, ולכן גם התלמיד חכם מתיאש, וחושב שהמוצא יתלה שנפל מההמון (על פי הסמ"ע סקמ"ב).

(נד) בבית הכנסת. או בחצר בית הכנסת (משנה ברורה או"ח סימן קנו סקנ"ה מהפרי מגדים ועיין קצות החושן סימן ר סק"א מה שכתב על זה) ולא אומרים שיקנה החצר להקדש, כי חצר קונה מטעם יד ואין יד להקדש (מגן אברהם שם סקכ"ג) ובספר מגן גבורים כתב שיש דעות בין הראשונים (משנה ברורה שם).

(נה) כמו שכתבתי וכו'. סימן זה לא נמצא כהיום במהדורות שולחן ערוך הרב.

שלחן ערוך הרב חושן משפט

י. ואפילו אם מצאן בבית חבירו אם הוא בית (נו) שרבים נכנסים ויוצאים בו הרי הן שלו ואינו צריך ליתנן לבעל הבית, (נז) שאף אם ממנו נפלו (נח) כבר נתייאש מהם (נט) ונעשו הפקר.

ואין חצירו קונה לו דבר הפקר (ס) אלא דבר העתיד להמצא לו אם לא יקדמנו אחר, אבל מעות שהם דברים קטנים יכול להיות שלא ימצאו לעולם, ואין דעתו סומכת כלל על חצרו שתשמור אותם לו, וחצירו של אדם אינו קונה לו שלא מדעתו אלא כשהיא משמרת לו מה שבתוכה (סא) מפני שמוקפת (סב) מחיצות:

~~~ דעה ברורה ~~~

(נו) שרבים. שלשה אנשים (תוספות בבא מציעא כו. ד"ה וניזל).

(נז) שאף אם ממנו נפלו. פירוש: לא רק אם נפלו מאחרים שודאי לא קנתה לו חצירו שהרי אינה חצר המשתמרת כי רבים מצויים שם, אלא אפילו אם מבעל הבית עצמו נפל אין צריך לחוש לזה, וזכה בהם המוצאם, שהרי הבעלים ודאי נתייאשו מהם ונעשו הפקר (אמרי יעקב סקמ"ו).

(נח) כבר נתייאש. ודוקא במקום שהרבים מצויים ואין המקום משתמר.

(נט) ונעשו הפקר. אפילו שהם ברשותו. ויש מי שאומר שבחצירו אפילו שאינה משתמרת לא מועיל יאוש, ואין האבידה שנאב מבעל הבית נעשית בה הפקר, שהרי על כל פנים היא ברשותו (מנחת פתים סימן רנט סק"א).

(ס) אלא דבר העתיד להמצא לו אם לא יקדמנו אחר. ונחשב כמו קנין מדעתו.

(סא) מפני שמוקפת מחיצות. אבל לדברים קטנים שיכול להיות שלעולם לא ימצא אין חצירו נחשבת לחצר המשתמרת.

(סב) מחיצות. ונחלקו הפוסקים מה הוא חצר המשתמר, יש אומרים שהוא חצר הנעול והמפתח בידו (מקנה ק"א סימן ל סעיף ט) ויש אומרים שדוקא כשאין לחצר מחיצות היא נחשבת שאינה משתמרת אבל אם יש לחצר מחיצות סביב ואפילו שאינם נעולים במנעול נחשב חצר המשתמרת (נתיבות המשפט סימן ר סק"ג). ויש אומרים שבמקום שיש דעת אחרת מקנה לא צריך שימור כלל (קצות החושן סימן ר סק"ב) ולפי זה עיתונים לוחות שנה וכל דבר שמחלקים אותם ומוכנסים לתוך תיבות דואר, גם אם בגדר אינו משתמר מכל מקום זכו בו הבעלים, והלוקחים עוברים על איסור גזל (אמרי יעקב סק"ג).

דעה ברורה - פסקי הלכות בקצרה יג

הלכות אבדה ופיקדון

- ❖ הרואה אבדת ישראל ונתעלם ממנה עובר בלא תעשה לא תראה את שור אחיך או את שיו נדחים והתעלמת מהם, וביטל מצות עשה השב תשיבם
- ❖ לרוב הפוסקים עובר אפילו אם לא הרים את האבדה
- ❖ חייב להשיב אבדה אפילו אם ראה אותה ממרחק רב, ולב"ח רק אם ראה ממרחק של רס"ז אמה ושליש האמה שזה לשיעור הגר"ח נאה בערך 128 מטר
- ❖ לקחה לעצמו ביטל העשה ועובר בשני לאוין, לא תגזול ולא תוכל להתעלם
- ❖ חזר והשיבה לבעליה קודם שהתייאשו נחשב כאילו לא עבר עבירה כלל
- ❖ חזר והשיבה לבעליה לאחר שכבר התייאשו נחשב כאילו לא עבר על העשה ועל הלאו של לא תגזול אבל את הלאו של לא תוכל להתעלם אינו יכול לתקן
- ❖ מצות השבת אבדה נוהג באנשים ובנשים
- ❖ לכתחילה אסור מהתורה להתכוון לזכות בה לעצמו קודם שהתייאשו הבעלים, ואפילו אין בה סימן, ויש לו להכריז, ויש מי שאומר שאם אין בה סימן אינו חייב להרימה ולחפש את האובד
- ❖ לקח אנשים במכוניתו ואינו יודע מי הם ולמחרת מצא ששכחו שם חפצים נחשב כבאו לידו בהיתר לאחר יאוש, ולכתחילה יפרסם ברבים שמצא אבדה
- ❖ האבדה נחשבת כעומדת ברשות בעליה וכפיקדון ביד המוצא, ואפילו יעבור זמן רב ובודאי שבעליו התייאשו ממנה מכל מקום צריך להשיבה כשימצאו הבעלים
- ❖ כל זמן שלא נודע של מי האבדה אסור לו להשתמש בה ולא למכרה עד שיבוא אליהו
- ❖ אבדה שיש בה סימן אסור להשתמש בה עד שיבוא בעליו ויתן בה סימן, ואפילו מצאה ברחוב שרוב ההולכים בה הם גויים, כשיודע שנפל מישראל וכנראה עדיין לא הספיק האובד לדעת שאבד לו ולא התייאש, ואפילו אחר כך בשעה שכבר יתייאש חייב להכריז עד שימצא את בעליה
- ❖ המוצא תפילין יכול להצריך כמה הם שווים ומיד יכול להניחם אם ירצה, ונחלקו הפוסקים האם הלכה זו אמורה גם בזמנינו שיש שמקפידים על סופר יותר מיוחד
- ❖ בזמן הזה שרוב החפצים מצויים לקנותם בכל שעה, אם הכריז כדין ולא נמצאו הבעלים יכול להשתמש במציאה, ובתנאי שירשום את האבדה עם כל סימניה וערכה הכספי בפנקס ויניחו במקום שמור כדי שאם יבואו בעליהן יוכל לשלם להם וכן יש לעשות בכל מקום שאמרו יהא מונח עד שיבוא אליהו, ויש להדפיס את האבדה בעיתון
- ❖ אסור להשתמש בחפצים של חברו בלא רשות אפילו יודע שכשיודע להם ישמחו מפני אהבתם אליו, וצריך להזהיר לרבים שאינם מודעים לאיסור זה
- ❖ ולכן אסור להיכנס לגינה של חברו וללקוט פירות שלא מידיעת הבעלים אפילו כשברור שהם ישמחו שחברם נהנה

דעה ברורה - פסקי הלכות בקצרה

- ❖ היה רגיל לאכול ברשות, מותר לו להיכנס ולאכול אפילו שאין הבעלים יודעים שגם כעת הוא שם
- ❖ הלוקחים מהאריס שלא בידיעת בעל הגן או מהעובדים בכל חנות ומפעל שלא בידיעת הבעלים, יש אומרים שנחשב שהבעלים יודעים שכן דרך האריס לתת קצת ומוחלים ואין בזה משום גזל, וכל זה בדברים שאינם חשובים, אבל בדברים חשובים אולי יש בזה משום גזל
- ❖ דבר שנהגו בעלי בתים כל מי שיודע מהמנהג נחשב כאילו הסכים לה, ולכן:
 1. מותר לבנו ולעבדו של בעל הבית לתת פרוסה לעני או לאוהבו של בעל הבית שלא מדעתו
 2. מותר לקבל צדקה מהנשים דבר מועט שלא מדעת בעליהן, ואפילו נותנת כדי שיעשו לה פדיון נפש, אלא אם כל בני משפחתה נהגו כך. פסקו צדקה לצורך כפרה מקבלים ממנה אפילו דבר גדול כפי אשר פסקו [עין בפנים עוד כמה פרטים]
- ❖ אשה שמחלקת מתנות אסור לקבל ממנה שלא מידיעת בעלה אפילו מתנה קטנה
- ❖ בזמן הזה מקבלים מהאשה אפילו דבר מרובה כי רגילות שהיא נושאת ונותנת בבית, וכאילו מינה אותה בעלה כשליח ליתן צדקה בעבורו, ויש מחמירים
- ❖ אשה המפרנסת את בעלה ואין בעלה מפרנס אותה כלל, מותרת לעשות בכסף כרצונה ויש חולק
- ❖ כל מה שדרך נשים בעיר לעשות או כפי שהיא ראויה לתת אין הבעל יכול למחות
- ❖ למעשה מחמת רוב הספיקות מה נחשב נושאת ונותנת ומה דינה יש להחמיר ולא לקחת מהנשים דבר גדול בלא רשות בעליהן
- ❖ המוצא פירות תחת האילן ולא ידוע מה דעת בעלי הפירות:
 - א. היו ענפי האילן נוטים על דרך הרבים, הדין מתחלק לפי סוגי הפירות:
 1. תאנים ותמרים מותר לאוכלם, כי התאנה נפילתה נמאסת, ומהתמרים המתוקים אוכלים הבהמות והחיות
 2. זיתים וחרובים ושאר פירות שאינם נמאסים בנפילתם אסור לאוכלם במקום שרוב העוברים שם ישראל
 - ב. גילה בעל הבית דעתו שאינו מתייאש, כמו שהכין מקום לתמרים הנופלים ברות, או הקיף את הדקלים בגדר, גם התמרים הנופלים מחוץ לגדר אסורים
 - ג. היו בעלי האילן יתומים התמרים אסורים אפילו לא גילו דעתם
- ❖ יאוש הקטן ומחילתו אינה כלום
- ❖ אבדה של יתום גם לאחר שהתייאש חייבים להחזיר לו
- ❖ הגביה את המציאה קודם שהתייאשו הבעלים וספק האם בעליו יבחינו בכלל שחפץ כזה אבד להם
 1. יש בו סימן חייב להכריז ואפילו מצאו במקום שרובו גויים
 2. אין בו סימן יניח עד שיבוא אליהו או עד שיתברר בעדים מי בעליו

דעה ברורה - פסקי הלכות בקצרה טו

- ❖ המוצא מעות: 1. מפוזרות הרי אלו שלו, ואפילו מצא במקום שרוב ישראל, ואפילו שמו כתוב עליה שהרי אדם רגיל למשמש כיסו בכל שעה ומן הסתם מיד הרגיש בנפילתם והתייאש ובאו ליד המוצא לאחר יאוש
- 2. מעות שנסדקו הרי זו סימן וחייב להכריז
- 3. מעות בכיס חייב להכריז והכיס הוא הסימן
- 4. מפוזרות לפני הכיס אם ניכר שנפלו מהכיס חייב להכריז
- 5. ציבור מעות וניכר שהונחו מדעת ונשכחו חייב להכריז ויש סימן במניינם או במקומם
- ❖ הכלל אדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה: יש אומרים שנאמר בכל עת ובכל סוג כסף. ויש אומרים שאינו אלא בזמנים קדומים שהיה להם תיק שבו החזיקו כסף ומיד כשנפל הרגישו, אבל בזמנינו שהכסף בשטרות וגם את המטבעות לא מחזיקים דוקא בכיס מיוחד אלא בכיסי הבגדים מצוי הרבה פעמים שאדם אינו מרגיש כלל שאבד ממנו כסף עד לאחר מספר שעות. גם יש מי שאומר שבמטבע אחד של כסף לא נאמר כלל זה אלא אם אבד הרבה מטבעות
- ❖ המוצא כל חפץ שהוא דבר חשוב ורגיל למשמש בו בכל שעה, או כבד שהדרך שנושאו על כתיפו או בתוך חיקו ואדם רגיל לראותו מיד שנפל [ראה דוגמאות בפנים], הרי אלו שלו, ובתנאי שניכר שנפלו ולא הונחו, ואין סימן בגופן ובקשריהם ובמידתם ומשקלם, ואין בהם טביעת עין
- ❖ היה בהם טביעת עין הרי זה חייב להכריז במקום שתלמידי חכמים מצויים כמו בבית המדרש
- ❖ סתם תלמיד חכם חזקה שאינו משנה בדיבורו כי אם בדברים שמותר לשנות
- ❖ ספק האם בזמנינו יש לתלמיד חכם חזקה זו
- ❖ מצא מעות בבית המדרש או בית הכנסת וכן בחצר בית הכנסת הרי אלו שלו ואינו צריך לתת אותם לצדקה
- ❖ מצא בבית חבירו והוא בית שהרבים נכנסים ויוצאים בו הרי אלו שלו ואפילו נפלו מבעל הבית
- ❖ אין חצירו של אדם קונה לו דבר הפקר אלא דבר שעתיד להימצא לו אם לא יקדמו אחר, אבל מעות או דברים קטנים שיכול להיות שלעולם לא ימצאו לו, אין דעתו סומכת כלל על חצירו שתשמור לו ואין חצירו קונה לו
- ❖ נחלקו הפוסקים מה הוא חצר המשתמר: לדעה א: חצר הנעול והמפתח בידו. לדעה ב. חצר שיש לה מחיצות ואפילו אינם נעולים

דעה ברורה - פסקי הלכות בקצרה

- ❖ לכמה דעות עיתונים לוחות שנה וכל דבר שמחלקים לתוך תיבות דואר, זכו בו בעלי התיבה, והלוקח עובר על איסור גזל
- ❖ בכל מקום שנפסק הדין יהא מונח עד שיבוא אליהו, כך יש לנהוג:
- א. אם המציאה היא חפץ שמצוי לקנות, או חפץ שאין הבעלים מקפידים דוקא בשלהם, או דבר מאכל שמתקלקל: יש להכריז כדין, לא באו בעליו יכול להשתמש בו, ובתנאי שיפרסם בעיתון ובכל אמצעי שיכול שמצא אבדה זו, ולאחר מכן ירשום את האבדה עם כל סימניה וכמה כסף היא שוה בפנקס (ובדבר ידוע יכול לשום לבד ובדבר שאינו ידוע ערכו ישום בפני שלשה אנשים שידועים) ויניחו במקום שמור כדי שאם יבואו בעליהן יוכל לשלם להם
- ב. היה האבדה חפץ בעלי ערך אישי וספרים נדירים ועתיקים שכנראה ירצה האובד דוקא בהם, ולא יחליפה בממון: אסור למוצא להשתמש בה ולמכרה עד שיבואו בעליו ויתנו בו סימן, או עד שיבוא אליהו

ואלה יעמדו על הברכה שנדבו מהונם להדפסת הדעה ברורה

<p>יברך ד' מציון וראה בטוב ירושלים ברגשי גיל ושמחה, הננו מקדמים בברכה את פני מורינו ורבינו, המאור הגדול לממשלת התורה. המוסר את נפשו למען החזקת התורה ולומדיה הגאון הגדול רבי עמרם גרינוואלד שליט"א ריש מתיבתא רבי עמרם חסידא לרגל שובו לארצנו הקדושה לעליה המסורתית לציון זקנו הרה"ק רבי עמרם חסידא זי"ע יהי בואו לברכה המברכים באהבה חכמי ורבני הכולל גדול העונה אמן יותר מהמברך תלמידך אשר הורוביץ</p>	<p>ברכת מזל טוב לאיש החסד ידידנו הרב אליהו פלי שליט"א לכבוד שמחת נישואי בנו החתן החשוב נועם ני"ו אך טוב וחסד ירדפוך כל ימי חיך ונחת מכל יוצאי חלצך</p> <p>יעקב מנצר ביטוחים 02-5370030 לעילוי נשמת אביו הרה"ח ר' מנחם יהודה בן הר"ר אלעזר חיים ז"ל ואמו מרת פנינה בת הר"ר יעקב ע"ה הונצח על ידי ידידינו בנם הרה"ח ר' יעקב מנצר שליט"א</p>
<p>לשאלות הלכתיות - הערות - תרומות והנצחות - לקבלת הדעה ברורה בדוא"ל : אשר הורוביץ. רחוב אהליאב 34 י-ם. דוא"ל asher6321@gmail.com בנק המזרחי סניף 417 חשבון 168880 פלפון 0573127341 כל הזכויות שמורות</p>	